

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)

9. september 2021 *

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 2008/48/EF – forbrugerkredit – artikel 10, stk. 2 – angivelser, der obligatorisk skal fremgå af aftalen – pligt til at angive kredittypen, kreditaftalens løbetid, morarentesatsen og ordningen for tilpasning af den morarente, der gælder på tidspunktet for indgåelsen af kreditaftalen – ændring af morarentesatsen på grundlag af ændringen af den basisrente, som er fastsat af en medlemsstats centralbank – kompensation, der skal betales i tilfælde af førtidig tilbagebetaling af lånet – pligt til at præcisere beregningsmetoden for ændringen af morarentesatsen og kompensationen – ikke pligt til at angive den mulighed for opsigelse af kreditaftalen, der er fastsat i national lovgivning, men som ikke er fastsat i direktiv 2008/48 – artikel 14, stk. 1 – fortrydelsesret, der udøves af forbrugeren på grund af en manglende obligatorisk angivelse i henhold til artikel 10, stk. 2 – udøvelse efter fristen – forbud for kreditgiveren mod at rejse indsigelse om fortabelse eller retsmisbrug«

I de forenede sager C-33/20, C-155/20 og C-187/20,

angående anmodninger om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Landgericht Ravensburg (den regionale ret i første instans i Ravensburg, Tyskland) ved afgørelser af 7. januar, 5. marts og 31. marts 2020, indgået til Domstolen henholdsvis den 23. januar, den 31. marts og den 28. april 2020, i sagerne

UK

mod

Volkswagen Bank GmbH (sag C-33/20),

og

RT,

SV,

BC

mod

Volkswagen Bank GmbH,

Skoda Bank, filial af Volkswagen Bank GmbH (sag C-155/20),

* Processprog: tysk

og

JL,

DT

mod

BMW Bank GmbH,

Volkswagen Bank GmbH (sag C-187/20),

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, L. Bay Larsen, og dommerne M. Safjan (refererende dommer) og N. Jääskinen,

generaladvokat: G. Hogan,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- UK ved Rechtsanwalt C. Kress,
- RT ved Rechtsanwalt T. Röske,
- JL ved Rechtsanwalt M. Basun,
- Volkswagen Bank GmbH ved Rechtsanwälte I. Heigl og T. Winter,
- BMW Bank ved Rechtsanwalt R. Hall,
- den tyske regering ved J. Möller, M. Hellmann, U. Bartl og E. Lankenau, som befuldmægtigede,
- den tjekkiske regering ved M. Smolek og J. Vlácil samt S. Šindelková, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved G. Goddin og B.-R. Killmann, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 15. juli 2021

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningerne om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 10, stk. 2, og artikel 14, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF (EUT 2008, L 133, s. 66, berigtiget i EUT 2009, L 207, s. 14, EUT 2010, L 199, s. 40, og EUT 2011, L 234, s. 46).
- 2 Anmodningerne er blevet indgivet i forbindelse med tvister mellem UK og Volkswagen Bank GmbH i sag C-33/20, RT, SV og BC på den ene side og Volkswagen Bank og Skoda Bank, som er en filial af Volkswagen Bank (herefter »Skoda Bank«), på den anden side i sag C-155/20, og JL og DT på den ene side og BMW Bank GmbH og Volkswagen Bank på den anden side i sag C-187/20 vedrørende gyldigheden af UK's, RT's, SV's, BC's, JL's og DT's fortrydelse af de kreditaftaler, der blev indgået med disse banker.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 30. og 31. betragtning til direktiv 2008/48 har følgende ordlyd:
  - »(30) Dette direktiv regulerer ikke aftaleretlige spørgsmål i forbindelse med kreditaftalers gyldighed. Medlemsstaterne kan derfor på dette område bibeholde eller indføre nationale bestemmelser, der er i overensstemmelse med fællesskabsretten. [...]
  - (31) For at forbrugeren kan kende sine rettigheder og forpligtelser i henhold til kreditaftalen, bør alle nødvendige oplysninger være angivet klart og koncist i aftalen.«
- 4 Direktivets artikel 3 med overskriften »Definitioner« bestemmer:
  - »I dette direktiv forstås ved:
[...]
  - i) »årlige omkostninger i procent«: de samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkrediten udtrykt i procent pr. år af det samlede kreditbeløb, eventuelt omfattende de omkostninger, der er nævnt i artikel 19, stk. 2
  - j) »debitorrente«: den rentesats udtrykt i en fast eller variabel procentsats, der anvendes på årsbasis på de udnyttede kreditmuligheder
  - k) »fast debitorrente«: at kreditgiveren og forbrugeren i kreditaftalen aftaler én debitorrente for hele kreditaftalens løbetid eller flere debitorrenter for delperioder, hvor der udelukkende anvendes en fast specifik procentsats. Hvis aftalen ikke angiver alle debitorrenterne, anses debitorrenten kun som fastsat for de delperioder, for hvilke de udelukkende er fastsat ved en fast specifik procentsats, der er aftalt ved indgåelsen af kreditaftalen«
[...]
  - n) »tilknyttet kreditaftale«: en kreditaftale, ifølge hvilken

- i) den pågældende kredit udelukkende tjener til at finansiere en aftale om levering af specifikke varer eller specifikke tjenesteydelser, og
- ii) kreditaftalen og aftalen om levering tilsammen objektivt set udgør en kommerciel helhed; der anses at foreligge en kommerciel helhed, når leverandøren selv finansierer forbrugers kredit, eller, såfremt finansieringen sker gennem tredjemand, når kreditgiveren i forbindelse med indgåelsen eller forberedelsen af kreditaftalen gør brug af leverandørens tjenester, eller når den specifikke vare eller ydelsen af en specifik tjenesteydelse udtrykkeligt er angivet i kreditaftalen.«

5 Direktivets artikel 10, der har overskriften »Oplysninger, der skal angives i kreditaftalen«, fastsætter følgende:

»1. En kreditaftale udarbejdes på papir eller på et andet varigt medium.

Alle aftaleparter skal have et eksemplar af kreditaftalen. Denne artikel berører ikke eventuelle nationale regler vedrørende gyldig indgåelse af kreditaftaler, der er i overensstemmelse med fællesskabsretten.

2. Kreditaftalen skal klart og koncist angive:

a) kredittypen

[...]

c) kreditaftalens løbetid

d) det samlede kreditbeløb og betingelserne for at udnytte kreditmuligheden

e) såfremt der er tale om en kredit i form af henstand med betalingen for en specifik vare eller tjenesteydelse eller om tilknyttede kreditaftaler, varen eller tjenesteydelsen og kontantprisen herfor

[...]

l) den gældende sats for morarenter som fastsat på tidspunktet for indgåelse af aftalen og måden, denne sats tilpasses på, og, hvor det er relevant, andre omkostninger i forbindelse med misligholdelse

[...]

r) retten til førtidig tilbagebetaling, proceduren for førtidig tilbagebetaling og, hvor det er relevant, oplysninger om kreditgiverens ret til kompensation og den måde, hvorpå denne kompensation fastsættes

s) proceduren for udøvelse af retten til at opsiges kreditaftalen

t) hvorvidt der er klageadgang og adgang til udenretslig bilæggelse af tvister for forbrugeren, og, hvis dette er tilfældet, hvorledes forbrugeren kan gøre brug deraf

u) hvor det er relevant, andre aftalevilkår og -betingelser

[...]«

6 Samme direktivs artikel 13 med overskriften »Tidsubegrænsede kreditaftaler« fastsætter betingelserne for, hvornår forbrugeren og kreditgiveren kan opsige en tidsubegrænset kreditaftale.

7 Artikel 14 i direktiv 2008/48 med overskriften »Fortrydelsesret« bestemmer i stk. 1:

»Forbrugeren har en frist på fjorten kalenderdage til at fortryde kreditaftalen uden nogen begrundelse.

Den periode, hvori denne fortrydelsesret kan udøves, løber fra:

a) den dag, hvor kreditaftalen er indgået, eller

b) den dag, hvor forbrugeren modtager aftalevilkårene og -betingelserne samt oplysningerne i henhold til artikel 10, hvis dette tidspunkt er senere end det i litra a) i dette afsnit nævnte.«

8 Direktivets artikel 22 med overskriften »Harmonisering og direktivets ufravigelige karakter« bestemmer i stk. 1:

»I det omfang dette direktiv indeholder harmoniserede bestemmelser, kan medlemsstaterne ikke i national ret bibeholde eller indføre bestemmelser, der fraviger dem, der er fastsat i dette direktiv.«

9 Direktivets artikel 23 med overskriften »Sanktioner« har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne fastsætter regler for sanktioner for overtrædelser af de nationale bestemmelser, der er vedtaget i medfør af dette direktiv, og træffer alle nødvendige foranstaltninger til at sikre, at de iværksættes. Sanktionerne skal være effektive, stå i et rimeligt forhold til overtrædelsen og have afskrækkende virkning.«

Tysk ret

10 § 247, der har overskriften »Oplysningskrav til forbrugerlåneaftaler, finansielt tilskud mod vederlag og kreditformidlingsaftaler«, i Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (lov om ikrafttrædelse af den borgerlige lovbog) af 21. september 1994 (BGBl. 1994 I, s. 2494, berigtiget i BGBl. 1997 I, s. 1061) i den affattelse, der finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i hovedsagerne (herefter »EGBGB«), bestemmer:

»[...]

§ 3 Indhold af oplysninger forud for aftaleindgåelsen

(1) De oplysninger, der gives inden kontraktindgåelsen, skal omfatte:

[...]

11. Morarentesatsen og måden, den kan tilpasses på, samt, hvor det er relevant, omkostningerne i forbindelse med misligholdelse

[...]

§ 6 Aftalens indhold

- (1) Følgende oplysninger skal angives i forbrugerkreditaftalen på en klar og forståelig måde:
1. De i stk. 3, første afsnit, nr. 1-14, og fjerde afsnit, angivne oplysninger.

[...]

5. Den procedure, der skal følges for at opsige aftalen.

[...]

§ 7 Øvrige oplysninger i aftalen

- (1) Følgende oplysninger skal angives i forbrugerkreditaftalen på en klar og forståelig måde, for så vidt som disse er relevante for aftalen:

[...]

3. Metoden til beregning af kompensation for førtidig tilbagebetaling, forudsat at kreditgiveren har til hensigt at gøre sin ret til sådan kompensation gældende i tilfælde af låntagerens førtidige tilbagebetaling af lånet.

[...]«

- 11 § 247, der har overskriften »basisrentesats« i Bürgerliches Gesetzbuch (den borgerlige lovbog), i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagerne (herefter »BGB«), fastsætter:

»(1) Basisrentesatsen er 3,62%. Den justeres den 1. januar og den 1. juli hvert år med de procentpoint, hvormed referenceværdien er øget eller faldet siden forrige justering. Referenceværdien svarer til den rentesats, som er fastsat af Den Europæiske Centralbank for den seneste primære markedsoperation, der er udført forud for den første kalenderdag i den pågældende halvår.

(2) Deutsche Bundesbank [(den tyske centralbank)] bekendtgør basisrentesatsen i *Bundesanzeiger* straks efter de i stk. 1, andet punktum, angivne datoer.«

- 12 BGB's § 288, der har overskriften »Morarenter og anden kompensation«, fastsætter i stk. 1:

»Enhver pengegæld påløber renter i restanceperioden. Den årlige morarente er fem procentpoint over basisrentesatsen.«

- 13 BGB's § 314, med overskriften »Opsigelse af aftaler med løbende opfyldelse af en væsentlig grund« bestemmer i stk. 1:

»Enhver aftale med løbende opfyldelse kan opsiges af begge parter af en væsentlig grund, uden at de behøver at overholde et opsigelsesvarsel. Der foreligger en væsentlig grund, når fortsættelsen af kontraktforholdet til det aftalte udløb eller indtil udløbet af et opsigelsesvarsel ikke kan pålægges den opsigende part, henset til alle sagens faktiske omstændigheder og de to parters respektive interesser.«

- 14 BGB's artikel 355 med overskriften »Fortrydelsesret i forbindelse med forbrugeraftaler« har følgende ordlyd:
- »(1) Når forbrugeren ifølge loven har en fortrydelsesret i henhold til denne bestemmelse, ophører forbrugeren og den erhvervsdrivende med at være bundet af deres hensigtserklæringer om at indgå aftalen, hvis forbrugeren har fortrudt sin erklæring herom inden udløbet af den fastsatte frist.
- (2) Fortrydelsesfristen er 14 dage. Medmindre andet er fastsat, begynder den ved aftalens indgåelse.«
- 15 BGB's § 356b med overskriften »Fortrydelsesret i forbindelse med forbrugerkreditaftaler« bestemmer i stk. 2:
- »Hvis det dokument, som er udleveret til låntageren i henhold stk. 1, ikke indeholder de i § 492, stk. 2, fastsatte obligatoriske oplysninger, løber fristen ikke før denne mangel er afhjulpet i overensstemmelse med § 492, stk. 6[...]«
- 16 BGB's § 357 med overskriften »Retsvirkninger af fortrydelse af aftaler, der er indgået uden for fast forretningssted og ved fjernsalg med undtagelse af aftaler om finansielle tjenesteydelser« bestemmer i stk. 1:
- »De modtagne ydelser skal returneres inden 14 dage.«
- 17 BGB's § 357a har overskriften »Retsvirkninger af fortrydelse af aftaler om finansielle tjenesteydelser«. Dens stk. 1 er affattet som følger:
- »De modtagne ydelser skal returneres inden 30 dage.«
- 18 BGB's § 358 med overskriften »»Aftale tilknyttet den fortrudte aftale« har følgende ordlyd:
- »[...]»
- (2) Hvis forbrugeren gyldigt har fortrudt sin hensigtserklæring om at indgå en forbrugerkreditaftale på grundlag af § 495, stk. 1, er denne ikke længere bundet af sin hensigtserklæring om at indgå en aftale om leveringen af goder eller en anden tjenesteydelse, der er forbundet med denne forbrugerkreditaftale.
- (3) En aftale om levering af goder eller andre tjenesteydelser og en kreditaftale i henhold til stk. 1 og 2 sammenlægges, hvis kreditten helt eller delvis tjener til finansiering af andre aftaler, og hvis de begge udgør en økonomisk enhed. En sådan enhed skal godtages, navnlig hvis den erhvervsdrivende selv finansierer forbrugeren modopfyldelse, eller hvis kreditgiveren i tilfælde af finansiering fra tredjemand inddrager den erhvervsdrivende i kreditaftalens forberedelse eller indgåelse.
- (4) § 355, stk. 3, og, alt efter hvilken form for tilknyttet aftale, § 357-357b finder tilsvarende anvendelse på ophævelsen af den tilknyttede aftale uanset markedsføringsmetode [...]

[...] Kreditgiveren påtager sig over for forbrugeren leverandørens rettigheder og forpligtelser, som følger af den tilknyttede aftale med hensyn til fortrydelses retsvirkninger, hvis lånebeløbet allerede er blevet betalt til den erhvervsdrivende på det tidspunkt, hvor fortrydelsen får virkning.«

- 19 BGB's § 491a med overskriften »Oplysningsforpligtelser forud for aftaleindgåelse i forbindelse med kreditaftaler indgået med forbrugere« bestemmer i stk. 1:

»I forbindelse med forbrugerkreditaftaler skal kreditgiveren oplyse låntageren om de spørgsmål, som er omhandlet i § 247 [i EGBGB] i den deri fastsatte form«.

- 20 BGB's § 492 med overskriften »Skriftlig form, aftalens indhold« bestemmer:

»(1) Forbrugerkreditaftaler skal være skriftlige, medmindre der er fastsat en mere bindende form [...]

(2) Aftalen skal indeholde de oplysninger, som er fastsat i § 247, stk. 6-13, [i EGBGB] for kreditaftaler med forbrugere.

[...]

(5) De oplysninger, som kreditgiveren skal give låntageren efter aftalens indgåelse, skal være på et varigt medium.«

- 21 BGB's § 495 med overskriften »Fortrydelsesret« bestemmer i stk. 1:

»I forbindelse med forbrugerkreditaftaler har låntageren fortrydelsesret i henhold til § 355 i BGB.«

Twisterne i hovedsagerne og de præjudicielle spørgsmål

Sag C-331/20

- 22 Den 19. december 2015 indgik UK, der er en forbruger, en kreditaftale med Volkswagen Bank vedrørende et beløb på 10 671,63 EUR med henblik på køb af en bil af mærket Volkswagen til privat brug (herefter »den omhandlede aftale i sag C-33/20«). Sælgeren af køretøjet var Hahn Automobile GmbH Co. KG (herefter »sælger A«). Da købesummen udgjorde 15 200 EUR, betalte UK et forskud på 5 000 EUR til sælger A og finansierede et beløb på 10 200 EUR samt et engangsbidrag til en restgældforsikring på 471,63 EUR, dvs. et beløb på i alt 10 671,63 EUR.

- 23 Den omhandlede aftale i sag C-33/20 indeholdt følgende angivelse:

»Såfremt aftalen opsiges, opkræver vi efterfølgende den lovbestemte morarentesats. Den årlige morarentesats er på fem procentpoint over den aktuelle basisrentesats.«

- 24 Endvidere blev et dokument med overskriften »Standardiserede europæiske forbrugerkreditoplysninger« udleveret til UK. Dette dokument præciserede:

»Den årlige morarentesats udgør fem procentpoint over den pågældende basisrentesats. Basisrentesatsen fastsættes af den tyske centralbank den 1. januar og den 1. juli hvert år.«

- 25 Den forelæggende ret har præciseret, at den omhandlede aftale i sag C-33/20 ikke i form af absolutte tal angav den gældende morarentesats eller i det mindste den gældende referencesats, dvs. den basisrentesats, der er fastsat i BGB's § 247. Den forelæggende ret har endvidere konstateret, at denne aftale heller ikke angav ordningen for tilpasning af morarentesatsen, idet det dokument, der blev udleveret til UK, og som er nævnt i den foregående præmis, ikke var en del af den omhandlede aftale i sag C-33/20 på grund af den manglende overholdelse af kravet om skriftlighed i BGB's artikel 492, stk. 1.
- 26 Den omhandlede aftale i sag C-33/20 bestemte:
- »Banken kan kræve en passende kompensation for førtidig tilbagebetaling for det tab, der er direkte forbundet med den førtidige tilbagebetaling. Banken beregner tabet i overensstemmelse med de finansielle aritmetiske rammer, der er fastsat af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland), som bl.a. tager hensyn til:
- et i mellemtiden ændret renteniveau
  - de pengestrømme, der oprindeligt var aftalt for lånet
  - bankens tabte fortjeneste
  - administrationsudgifter i forbindelse med førtidig tilbagebetaling (ekspeditionsgebyr) og
  - risikoomkostninger og administrative omkostninger, der spares ved førtidig tilbagebetaling.«
- 27 Hvad angår betingelserne for kreditgiverens opsigelse af den omhandlede aftale i sag C-33/20 af en væsentlig grund fastsatte denne aftale ikke den form, hvorunder denne opsigelse skulle foretages, idet den frist, der var fastsat for kreditgiveren til at opsiges den pågældende aftale, heller ikke var præciseret. Som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, indeholdt den samme aftale ingen angivelse af låntagerens ret til at opsiges denne aftale i overensstemmelse med BGB's § 314.
- 28 Volkswagen Bank benyttede sig af sælger A's tjenesteydelser med henblik på forberedelse og indgåelse af den omhandlede aftale i sag C-33/20. Denne sælger handlede navnlig som låneformidler for Volkswagen Bank og anvendte bankens standardkontrakter. Den omhandlede aftale bestemte, at UK fra den 15. februar 2016 skulle tilbagebetale lånebeløbet på 11 545,26 EUR (svarende til det lånte nettobeløb på 10 671,63 EUR, forhøjet med renter på 873,63 EUR) gennem 48 månedlige lige store betalinger på 150,08 EUR og gennem en sidste betaling på 4 341,42 EUR, der skulle foretages den 16. januar 2020.
- 29 UK betalte regelmæssigt de aftalte månedlige ydelser. Ved skrivelse af 22. januar 2019 fortrød UK imidlertid den pågældende aftale. Volkswagen Bank afviste denne fortrydelse.
- 30 UK er af den opfattelse, at den omhandlede aftale i sag C-33/20 som følge af fortrydelsen af 22. januar 2019 er blevet til en tilbageleveringsforpligtelse. Med sit søgsmål for den forelæggende ret har UK nedlagt påstand om, at det fastslås, at han er blevet frigjort fra sin forpligtelse til at betale de månedlige ydelser til Volkswagen Bank fra den 22. januar 2019. Endvidere fremsatte UK et krav over for Volkswagen Bank om tilbagebetaling af de allerede betalte månedlige ydelser samt den udbetaling, der var blevet betalt til sælger A, alt sammen som modydelse for tilbageleveringen af det købte køretøj.

- 31 Volkswagen Bank er af den opfattelse, at UK's fortrydelseserklæring er fremsat for sent, og at fortrydelsen derfor ikke er gyldig.
- 32 På denne baggrund har Landgericht Ravensburg (den regionale ret i første instans i Ravensburg, Tyskland) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal artikel 10, stk. 2, litra l), i [direktiv 2008/48] fortolkes således, at kreditaftalen:
- a) skal angive den gældende sats for morarenter på tidspunktet for indgåelse af aftalen som et absolut tal, men som minimum den gældende referencesats (i det foreliggende tilfælde basisrentesatsen i henhold til BGB's § 247), på grundlag af hvilken den gældende sats for morarenter beregnes ved et tillæg (i det foreliggende tilfælde fem procentpoint i henhold til BGB's § 288, stk. 1, andet punktum), som et absolut tal?
  - b) skal forklare konkret, hvordan satsen for morarenter tilpasses, men som minimum skal henvise til de nationale bestemmelser, hvoraf tilpasningen af satsen for morarenter fremgår (BGB's § 247 og § 288, stk. 1, andet punktum)?
- 2) Skal artikel 10, stk. 2, litra r), i direktiv 2008/48 fortolkes således, at kreditaftalen skal angive en konkret, for forbrugeren forståelig metode til beregning af den kompensation for førtidig indfrielse, der skal betales ved førtidig tilbagebetaling af lånet, således at forbrugeren som minimum tilnærmelsesvis kan beregne, hvor meget den kompensation, der skal betales i tilfælde af førtidig opsigelse, andrager?
- 3) Skal artikel 10, stk. 2, litra s), i direktiv [2008/48] fortolkes således, at kreditaftalen
- a) også skal angive parternes rettigheder vedrørende opsigelse af kreditaftalen i henhold til national ret, navnlig også låntagerens ret til at opsiges af en væsentlig grund i henhold til BGB's § 314 i forbindelse med tidsbegrænsede låneaftaler
  - b) i forbindelse med samtlige opsigelsesrettigheder, som tilkommer kreditaftalens parter, skal oplyse om det gældende varsel for udøvelsen af opsigelsesretten og den form, hvori opsigelseserklæringen skal afgives?«

Sag C-155/20

- 33 Den 3. januar 2015 indgik RT en kreditaftale med Volkswagen Bank vedrørende et beløb på 11 257,14 EUR. Den 23. maj 2015 indgik SV en aftale af samme type med den samme bank vedrørende et beløb på 16 400 EUR. Den 24. juli 2014 indgik BC en kreditaftale vedrørende et beløb på 7 332,34 EUR med Skoda Bank (herefter »de omhandlede aftaler i sag C-155/20«). Disse kreditaftaler skulle finansiere købet af en bil til privat brug af mærket Volkswagen for så vidt angår RT og SV og af mærket Skoda for så vidt angår BC. Sælgerne af disse køretøjer var henholdsvis Autohaus Kilgus GmbH Co. KG (herefter »sælger B«) Autohaus Humm GmbH (herefter »sælger C«) og Held & Ströhle GmbH Co. KG (herefter »sælger D«). Købsprisen for det af RT erhvervede køretøj beløb sig til 15 750 EUR, vedrørende SV beløb den sig til 23 900 EUR, og vedrørende BC beløb den sig til 15 940 EUR. Disse forbrugere erlagde en udbetaling på henholdsvis 5 000 EUR, 7 500 EUR og 8 900 EUR til sælger B, C og D og finansierede ved de omhandlede aftaler i sag C-155/20 et beløb på henholdsvis 10 750 EUR, 16 400 EUR og 7 040 EUR samt, for så vidt angår RT og BC, et engangsbidrag til en restgældforsikring på henholdsvis 507,14 EUR og 292,34 EUR, dvs. i alt 11 257,14 EUR og 7 332,34 EUR.
- 34 De omhandlede aftaler i sag C-155/20 indeholdt den samme angivelse som den, der er gengivet i denne doms præmis 23.

- 35 Tilsvarende blev det dokument, der er omhandlet i denne doms præmis 24, med overskriften »Standardiserede europæiske forbruger kreditorplysninger«, udleveret til RT, SV og BC:
- 36 Den forelæggende ret har præciseret, at de omhandlede aftaler i sag C-155/20 ikke i form af absolutte tal angav den gældende morarentesats eller i det mindste den gældende referencesats, dvs. den basisrentesats, der er fastsat i BGB's § 247. Den forelæggende ret har endvidere konstateret, at disse aftaler heller ikke oplyste om ordningen for tilpasning af morarentesatsen, idet det dokument, der er omhandlet i den foregående præmis, ikke var en del af de omhandlede aftale på grund af den manglende overholdelse af kravet om skriftlighed i BGB's § 492, stk. 1.
- 37 De omhandlede aftaler i sag C-155/20 fastsatte ligeledes en klausul som den, der er gengivet i denne doms præmis 26
- 38 Hvad angår betingelserne for kreditgiverens opsigelse af disse aftaler af en væsentlig grund fastsatte de omhandlede aftaler i sag C-155/20 i lighed med den omhandlede aftale i sag C-33/20 hverken den form, hvorunder denne opsigelse skulle finde sted, eller den frist, der var fastsat for kreditgiveren til at opsiges aftalen, og heller ingen angivelse af låntagerens ret til at opsiges aftalen i overensstemmelse med BGB's § 314.
- 39 Volkswagen Bank og Skoda Bank benyttede sig af sælger B's, C's og D's tjenesteydelser med henblik på forberedelse og indgåelse af de omhandlede aftaler i sag C-155/20. Sælgerne handlede navnlig som låneformidlere for Volkswagen Bank og anvendte bankens standardkontrakter. Disse aftaler bestemte, at RT, SV og BC fra den 15. februar 2015, den 1. juni 2015, henholdsvis den 3. september 2014 skulle tilbagebetale lånebeløbet, forhøjet med renter, hvis samlede beløb udgjorde 669,90 EUR for så vidt angår RT, 1 241,97 EUR for så vidt angår SV, og 225,87 EUR for så vidt angår BC. De respektive tilbagebetalinger skulle ske gennem 48, 36 og 24 månedlige lige store rater på 248,48 EUR, 146,87 EUR, henholdsvis 150 EUR, idet SV og BC dog skulle foretage en sidste betaling på henholdsvis 12 354,65 EUR den 1. maj 2018 og 3 958,21 EUR den 3. august 2016.
- 40 RT betalte regelmæssigt de aftalte månedlige rater. Kort tid før den fuldstændige opfyldelse af sine betalingsforpligtelser i henhold til kreditaftalen, der var fastsat til den 15. december 2018, trådte RT ved skrivelse af 22. november 2018 imidlertid tilbage fra den kreditaftale, der var blevet indgået med Volkswagen Bank den 3. januar 2015.
- 41 SV betalte regelmæssigt de aftalte månedlige rater og indfrie kreditten ved at betale den sidste ydelse, der forfaldt den 1. maj 2018. Den 4. juni 2018 overdrog hun til sælger C det køretøj, for hvilket hun havde indgået aftale om denne finansiering for et beløb på 8 031,46 EUR. Ved skrivelse af 5. januar 2019 fortrød SV sin viljeserklæring om indgåelse af den kreditaftale, der var blevet indgået med Volkswagen Bank den 23. maj 2015.
- 42 BC betalte regelmæssigt de aftalte månedlige ydelser og indfrie hele kreditten ved at betale den sidste ydelse på den aftalte dato, den 3. august 2016. Ved skrivelse af 25. april 2019 fortrød hun den kreditaftale, der blev indgået med Skoda Bank den 24. juli 2014.
- 43 RT er af den opfattelse, at fortrydelsen er gyldig, idet fortrydelsesfristen ikke var begyndt at løbe på grund af urigtige oplysninger i den kreditaftale, der blev indgået med Volkswagen Bank den 3. januar 2015. Følgelig har RT over for Volkswagen Bank krævet tilbagebetaling af de allerede betalte månedlige ydelser på 11 997,04 EUR samt den udbetaling på 5 000 EUR, der blev betalt til sælgeren, dvs. et samlet beløb på 16 927,04 EUR med fradrag af påløbne renter indtil datoen for

fortrydelsen, til et beløb på 668,41 EUR. RT har således nedlagt påstand om tilbagebetaling af det resterende beløb på 16 258,63 EUR mod tilbagelevering af det købte køretøj. RT har endvidere nedlagt påstand om, at det fastslås, at Volkswagen Bank har nægtet at tage dette køretøj tilbage.

- 44 SV er af den opfattelse, at den kreditaftale, der blev indgået med Volkswagen Bank den 23. maj 2015, er blevet til en tilbageleveringsforpligtelse. SV har således over for Volkswagen Bank krævet tilbagebetaling af de månedlige ydelser vedrørende det lån, som forbrugeren har betalt til selskabet, dvs. 17 641,97 EUR samt den udbetaling på 7 500 EUR, der er betalt til sælger C, dvs. et beløb på 25 141,97 EUR, fratrukket salgsprisen for køretøjet, som beløber sig til 8 031,46 EUR, dvs. et samlet beløb på 17 770,51 EUR.
- 45 BC er af den opfattelse, at den kreditaftale, der blev indgået med Skoda Bank den 24. juli 2014, som følge af BC's fortrydelse er blevet til en tilbageleveringsforpligtelse. Hun har således over for Skoda Bank krævet tilbagebetaling af de ydelser i form af afdrag på kreditten, der var blevet betalt til selskabet, til et beløb på 7 332,34 EUR samt forskuddet på 8 900 EUR, som blev betalt til sælger D, efter tilbageleveringen af det købte køretøj. BC har endvidere nedlagt påstand om, at det fastslås, at Skoda Bank har nægtet at tage dette køretøj tilbage.
- 46 På denne baggrund har Landgericht Ravensburg (den regionale ret i første instans i Ravensburg) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal artikel 10, stk. 2, litra l), i [direktiv 2008/48] fortolkes således, at kreditaftalen
- a) skal angive den gældende sats for morarenter på tidspunktet for indgåelse af aftalen som et absolut tal, men som minimum den gældende referencesats (i det foreliggende tilfælde basisrentesatsen i henhold til BGB's § 247), på grundlag af hvilken den gældende sats for morarenter beregnes ved et tillæg (i det foreliggende tilfælde fem procentpoint i henhold til BGB's § 288, stk. 1, andet punktum), som et absolut tal?
  - b) skal forklare konkret, hvordan satsen for morarenter tilpasses, men som minimum skal henvise til de nationale bestemmelser, hvoraf tilpasningen af satsen for morarenter fremgår (BGB's § 247 og § 288, stk. 1, andet punktum)?
- 2) Skal artikel 10, stk. 2, litra r), i direktiv 2008/48 fortolkes således, at kreditaftalen skal angive en konkret, for forbrugeren forståelig metode til beregning af den kompensation for førtidig indfrielse, der skal betales ved førtidig tilbagebetaling af lånet, således at forbrugeren som minimum tilnærmelsesvis kan beregne, hvor meget den kompensation, der skal betales i tilfælde af førtidig indfrielse, andrager?
- 3) Skal artikel 10, stk. 2, litra s), i direktiv [2008/48] fortolkes således
- a) at kreditaftalen også skal angive parternes rettigheder vedrørende opsigelse af kreditaftalen i henhold til national ret, navnlig også låntagerens ret til at opsiges af en væsentlig grund i henhold til BGB's § 314 i forbindelse med tidsbegrænsede låneaftaler?
  - b) [såfremt dette spørgsmåls litra a) besvares benægtende,] at bestemmelsen ikke er til hinder for en national ordning, hvorefter en national særlig opsigelsesret skal angives som omhandlet i artikel 10, stk. 2, litra s), i direktiv [2008/48]?
  - c) at kreditaftalen i forbindelse med samtlige opsigelsesrettigheder, som tilkommer kreditaftalens parter, skal oplyse om det gældende varsel for udøvelsen af opsigelsesretten og den form, hvori opsigelseserklæringen skal afgives?

- 4) Er det i forbindelse med en forbrugerkreditaftale udelukket, at kreditgiveren kan gøre gældende, at forbrugeren har fortabt sin mulighed for at udøve fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv [2008/48]
- a) når en af de obligatoriske oplysninger i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv [2008/48] hverken er indeholdt behørigt i kreditaftalen eller efterfølgende er blevet givet behørigt, og den periode, hvori denne fortrydelsesret kan udøves i henhold til artikel 14, stk. 1, i direktiv [2008/48], ikke er begyndt at løbe?
  - b) [såfremt dette spørgsmåls litra a), besvares benægtende], når fortabelsen i det væsentlige støttes på den tid, der er gået siden aftalens indgåelse, og/eller på den omstændighed, at begge kontrahenter har opfyldt aftalen fuldt ud, og/eller at kreditgiveren har disponeret over det tilbagebetalte lånebeløb eller tilbageleveringen af kreditgarantier, og/eller (i tilfælde af, at kreditaftalen er knyttet til en købsaftale) på, at forbrugeren har brugt eller solgt den finansierede genstand, men forbrugeren i den relevante periode og på det tidspunkt, hvor de relevante omstændigheder indtrådte, ikke havde kendskab til sin fortsatte fortrydelsesret og heller ikke er ansvarlig for dette manglende kendskab, og kreditgiveren heller ikke kunne gå ud fra, at forbrugeren havde kendskab hertil?
- 5) Er det i forbindelse med en forbrugerkreditaftale udelukket, at kreditgiveren kan gøre gældende, at forbrugeren udøvelse af fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv [2008/48], udgør et misbrug af rettigheder,
- a) når en af de obligatoriske oplysninger i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv [2008/48] hverken er angivet behørigt i kreditaftalen eller efterfølgende er blevet givet behørigt, og den periode, hvori denne fortrydelsesret kan udøves i henhold til artikel 14, stk. 1, i direktiv [2008/48], således ikke er begyndt at løbe?
  - b) [i benægtende fald], når udøvelsen af rettigheder på en måde, der udgør misbrug, i det væsentlige støttes på den tid, der er gået siden aftalens indgåelse, og/eller på den omstændighed, at begge kontrahenter har opfyldt aftalen fuldt ud, og/eller at kreditgiveren har disponeret over det tilbagebetalte lånebeløb eller tilbageleveringen af kreditgarantier, og/eller (i tilfælde af, at kreditaftalen er knyttet til en købsaftale) på, at forbrugeren har brugt eller solgt den finansierede genstand, men forbrugeren i den relevante periode og på det tidspunkt, hvor de relevante omstændigheder indtrådte, ikke havde kendskab til sin fortsatte fortrydelsesret og heller ikke er ansvarlig for dette manglende kendskab, og kreditgiveren heller ikke kunne gå ud fra, at forbrugeren havde kendskab hertil?«

Sag C-187/20

- 47 Den 4. maj 2017 indgik JL en kreditaftale med BMW Bank vedrørende et beløb på 24 401,84 EUR, og den 23. marts 2016 indgik DT en aftale af samme type med Audi Bank, der er en filial af Volkswagen Bank (herefter »Audi Bank«), vedrørende et beløb på 37 710 EUR (herefter »de omhandlede aftaler i sag C-187/20«). Disse kreditaftaler skulle finansiere købet af en bil til privat brug af mærket BMW for så vidt angår JL og af mærket Audi for så vidt angår DT. Sælgerne af disse køretøjer var henholdsvis Auer Gruppe GmbH (herefter »sælger E«) og Autohaus Locher (herefter »sælger F«). Da købesummen for JL's bil udgjorde 23 500 EUR, erlagde JL en udbetaling på 1 000 EUR til sælger E og finansierede det resterende beløb på 22 500 EUR samt et beløb, der svarede til en forsikringspræmie på 1 901,84 EUR, mens DT, hvis købesum for køretøjet udgjorde 37 710 EUR, finansierede det samlede beløb med den opnåede kredit.

- 48 BMW Bank og Audi Bank benyttede sig af henholdsvis sælger E's og F's tjenesteydelser med henblik på forberedelse og indgåelse af de omhandlede aftaler i sag C-187/20. Det fremgik af begge disse aftaler, at JL og DT fra henholdsvis den 5. maj 2017 og den 1. maj 2016 skulle tilbagebetale lånebeløbet forhøjet med renter, hvis samlede beløb udgjorde 1 413,14 EUR for så vidt angår JL og 1 737,40 EUR for så vidt angår DT. De respektive tilbagebetalinger skulle foretages gennem 47 og 48 månedlige lige store rater på 309,25 EUR og 395,65 EUR, men JL og DT var imidlertid forpligtet til at foretage en sidste betaling på henholdsvis 11 280 EUR den 5. april 2021 og på 20 456,20 EUR den 1. april 2020.
- 49 Ved skrivelser af 13. juni 2019 og 12. januar 2019 fortrød JL og DT de omhandlede aftaler i sag C-187/20.
- 50 JL og DT er af den opfattelse, at fortrydelsen er gyldig, idet fortrydelsesfristen ikke var begyndt at løbe på grund af urigtige oplysninger i disse aftaler. JL har følgelig for den forelæggende ret nedlagt påstand om, at det fastslås, at renterne og betalingen af afdraget på kapitalen ikke skal betales fra den 13. juni 2019. DT har over for Audi Bank fremsat krav om tilbagebetaling af de 43 månedlige rater, der er betalt, på i alt 17 012,95 EUR, efter tilbagelevering af det købte køretøj. DT har endvidere nedlagt påstand om, at det fastslås, at DT hverken skylder renter eller afdrag på kapitalen, og at Audi Bank har nægtet at tage det pågældende køretøj tilbage.
- 51 Som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, indeholdt de omhandlede aftaler i sag C-187/20 ikke nogen definition af den type kredit, der blev ydet. Det dokument med overskriften »Standardiserede europæiske forbrugerkreditoplysninger«, der var vedlagt den aftale, som JL havde indgået, og som var blevet en integrerende del af denne aftale, indeholdt imidlertid følgende angivelse: »annuitetslån med faste månedlige afdrag til en fast rente«. DT modtog et tilsvarende dokument med den samme overskrift, som bl.a. indeholdt følgende angivelser: »annuitetslån forbundet med fortrydelsesret« og »faste månedlige rater og en større slutrate«.
- 52 Den forelæggende ret har konstateret, at de omhandlede aftaler i sag C-187/20 ikke indeholder oplysninger om, at forpligtelsen til at betale købsprisen til sælgeren efter, at der er blevet foretaget en betaling bortfalder, og at køberen efter fuldstændig betaling af købsprisen kan kræve, at sælgeren udleverer køretøjet.
- 53 Hvad angår oplysningen om morarentesatsen præciserede den aftale, der blev indgået af JL med BMW Bank den 4. maj 2017, følgende:
- »Kommer låntager/medlåntager i restance med betalinger, opkræves der morarenter på fem procentpoint over den aktuelle basisrentesats pr. år. Basisrentesatsen fastsættes den 1. januar og den 1. juli hvert år og bekendtgøres af den tyske centralbank i *Bundesanzeiger*.«
- 54 Hvad angår den aftale, der blev indgået af DT med Audi Bank den 23. marts 2016, indeholdt denne følgende angivelse:
- »Såfremt aftalen opsiges, opkræver vi efterfølgende den lovbestemte morarentesats. Den årlige morarentesats er på fem procentpoint over den aktuelle basisrentesats.«

- 55 Endvidere bestemte det af DT modtagne dokument, der er omhandlet i denne doms præmis 51, følgende:
- »Den årlige morarentesats udgør fem procentpoint over den pågældende basisrentesats. Basisrentesatsen fastsættes af den tyske centralbank den 1. januar og den 1. juli hvert år.«
- 56 Dette dokument blev imidlertid ikke en integrerende del af den aftale, som DT indgik med Audi Bank den 23. marts 2016 på grund af den manglende overholdelse af kravet om skriftlighed i henhold til BGB's artikel 492, stk. 1.
- 57 Den forelæggende ret har konstateret, at ordningen for tilpasning af morarentesatsen ikke er fuldstændigt forklaret i de omhandlede aftaler i sag C-187/20. Selv om betingelserne i den aftale, der blev indgået af JL med BMW Bank den 4. maj 2017, henviste til den tyske centralbanks fastsættelse to gange om året af basisrentesatsen, præciserede denne aftale nemlig ikke, at denne rentesats svarer til rentesatsen for den seneste primære markedsoperation, som er udført af ECB, og aftalen henviser heller ikke til BGB's § 247, stk. 1.
- 58 På samme måde fremgår det hverken af den aftale, som DT indgik med Audi Bank den 23. marts 2016, eller dokumentet med overskriften »Standardiserede europæiske oplysninger«, på hvilket grundlag den basisrente, der er omhandlet i denne aftale, er fastsat.
- 59 De omhandlede aftaler i sag C-187/20 indeholdt ligeledes en klausul, der er identisk med den, som er gengivet i denne doms præmis 26.
- 60 Hvad angår låntagers ret til at opsige aftalen af en væsentlig grund indeholdt den aftale, som JL indgik med BMW Bank den 4. maj 2017, ikke en henvisning til BGB's § 314 og angav ikke, at en opsigelse i henhold til denne bestemmelse skulle ske inden for en rimelig frist. Den aftale, der blev indgået af DT med Audi Bank den 23. marts 2016, indeholdt ingen angivelse af låntagerens ret til at opsige af en væsentlig grund i henhold til BGB's § 314. Denne sidstnævnte aftale fastsatte ganske vist kreditgivers ret til at opsige aftalen af en væsentlig grund uden dog at præcisere, i hvilken form denne opsigelse skulle ske, eller fristen for at foretage opsigelsen. Navnlig indeholdt den nævnte aftale ingen angivelse af, at en sådan opsigelse skal ske på et varigt medium i overensstemmelse med BGB's § 492, stk. 5.
- 61 Hvad angår oplysningerne om en eventuel udenretslig procedure for klageadgang opregnede den aftale, som JL indgik med BMW Bank den 4. maj 2017, ikke betingelserne for adgang til denne procedure, såsom kravet om en beskrivelse af tvisten, indgivelsen af en konkret begæring og fremsendelse af en kopi af de nødvendige dokumenter. Denne aftale begrænsede sig i denne forbindelse til at anføre, at der blev henvist til »»procedurereglerne for mægling i forbindelse med kundeklager i den tyske banksektor«, der stilles til rådighed efter anmodning eller kan findes på webstedet for Bundesverband der Deutschen Banken eV [(den tyske banksammenslutning)], www.bdb.de«. Den aftale, som DT indgik med Audi Bank den 23. marts 2016, indeholdt de samme angivelser, men præciserede endvidere, at »[e]nhver klage skal indgives skriftligt (f.eks. pr. brev, fax og e-mail) til banksammenslutningens kundeklagenævn ved Bundesverband deutscher Banken e.V., Postfach 040307, 10062 Berlin, fax: 030 16633169, e-mailadresse: ombudsmann@bdb.de«.

62 På denne baggrund har Landgericht Ravensburg (den regionale ret i første instans i Ravensburg) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1) Skal artikel 10, stk. 2, litra a), i [direktiv 2008/48] fortolkes således, at kreditaftalen for så vidt angår oplysninger om kredittypen i givet fald skal angive, at der er tale om en tilknyttet kreditaftale og/eller en tidsbegrænset kreditaftale?
- 2) Skal artikel 10, stk. 2, litra d), i direktiv [2008/48] fortolkes således, at kreditaftalen, når der er tale om tilknyttede kreditaftaler, som indgås til finansiering af køb af en vare, og kreditbeløbet udbetales til sælgeren, med hensyn til betingelserne for at udnytte kreditmuligheden skal angive, at kredittageren fritages for sin pligt til at betale købsprisen i tilsvarende omfang, og sælgeren er forpligtet til at udlevere varen til ham, såfremt købsprisen er erlagt fuldt ud?
- 3) Skal artikel 10, stk. 2, litra l), i direktiv [2008/48] fortolkes således, at kreditaftalen:
  - a) skal angive den gældende sats for morarenter på tidspunktet for indgåelse af aftalen som et absolut tal, men som minimum den gældende referencesats (i det foreliggende tilfælde basisrentesatsen i henhold til BGB's § 247), på grundlag af hvilken den gældende sats for morarenter beregnes ved et tillæg (i det foreliggende tilfælde fem procentpoint i henhold til BGB's § 288, stk. 1, andet punktum), som et absolut tal?
  - b) skal forklare konkret, hvordan satsen for morarenter tilpasses, men som minimum skal henvise til de nationale bestemmelser, hvoraf tilpasningen af satsen for morarenter fremgår (BGB's § 247 og § 288, stk. 1, andet punktum)?
- 4) a) Skal artikel 10, stk. 2, litra r), i direktiv [2008/48] fortolkes således, at kreditaftalen skal angive en konkret, for forbrugeren forståelig metode til beregning af den kompensation for førtidig indfrielse, der skal betales ved førtidig tilbagebetaling af lånet, således at forbrugeren som minimum tilnærmelsesvis kan beregne, hvor meget den kompensation, der skal betales i tilfælde af førtidig indfrielse, andrager?
  - b) [Såfremt dette spørgsmåls litra a) besvares bekræftende]

Er artikel 10, stk. 2, litra r), og artikel 14, stk. 1, andet punktum, i direktiv [2008/48] til hinder for en national ordning, hvorefter fristen for udøvelse af fortrydelsesretten i henhold til [dette direktivs] artikel 10, stk. 2, litra r), i [...] i tilfælde af ufuldstændige angivelser i kreditaftalen alligevel begynder at løbe ved kontraktens indgåelse, og den eneste retsfølge, der indtræder, er bortfald af kreditgiverens ret til kompensation for den førtidige tilbagebetaling af kreditten?
- 5) Skal artikel 10, stk. 2, litra s), i direktiv [2008/48] fortolkes således,
  - a) at kreditaftalen også skal angive parternes rettigheder vedrørende opsigelse af kreditaftalen i henhold til national ret, navnlig også låntagerens ret til at opsiges af en væsentlig grund i henhold til BGB's § 314 i forbindelse med tidsbegrænsede lønaftaler, og at den paragraf, der regulerer denne opsigelsesret, skal nævnes udtrykkeligt?
  - b) [Såfremt dette spørgsmåls litra a) besvares benægtende]

at bestemmelsen ikke er til hinder for en national ordning, hvorefter en national særlig opsigelsesret skal angives som omhandlet i artikel 10, stk. 2, litra s), i direktiv [2008/48]?
  - c) at kreditaftalen i forbindelse med samtlige opsigelsesrettigheder, som tilkommer kreditaftalens parter, skal oplyse om det gældende varsel for udøvelsen af opsigelsesretten og den form, hvori opsigelseserklæringen skal afgives?

- 6) Skal artikel 10, stk. 2, litra t), i direktiv [2008/48] fortolkes således, at kreditaftalen skal angive de væsentlige formelle betingelser for indbringelse af en klage og/eller tvistbilæggelse i henhold til proceduren for udenretslige klager og/eller bilæggelse af tvister? Er det utilstrækkeligt, hvis der i så henseende henvises til et procesreglement for den udenretslige klage og/eller tvistbilæggelse, der kan findes på internettet?
- 7) Er det i forbindelse med en forbrugerkreditaftale udelukket, at kreditgiveren kan gøre gældende, at forbrugeren har fortabt sin mulighed for at udøve fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv [2008/48]
- a) når en af de obligatoriske oplysninger i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv [2008/48] hverken er indeholdt behørigt i kreditaftalen eller efterfølgende er blevet givet behørigt, og den periode, hvori denne fortrydelsesret kan udøves i henhold til artikel 14, stk. 1, i direktiv [2008/48], ikke er begyndt at løbe?
- b) [Såfremt dette spørgsmåls litra a) besvares benægtende]:

når fortabelsen i det væsentlige støttes på den tid, der er gået siden aftalens indgåelse, og/eller på den omstændighed, at begge kontrahenter har opfyldt aftalen fuldt ud, og/eller at kreditgiveren har disponeret over det tilbagebetalte lånebeløb eller tilbageleveringen af kreditgarantier, og/eller (i tilfælde af, at kreditaftalen er knyttet til en købsaftale) på, at forbrugeren har brugt eller solgt den finansierede genstand, men forbrugeren i den relevante periode og på det tidspunkt, hvor de relevante omstændigheder indtrådte, ikke havde kendskab til sin fortsatte fortrydelsesret og heller ikke er ansvarlig for dette manglende kendskab, og kreditgiveren heller ikke kunne gå ud fra, at forbrugeren havde kendskab hertil?

- 8) Er det i forbindelse med en forbrugerkreditaftale udelukket, at kreditgiveren kan gøre gældende, at forbrugeren udøvelse af fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv [2008/48], udgør et misbrug af rettigheder,
- a) når en af de obligatoriske oplysninger i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv [2008/48] hverken er angivet behørigt i kreditaftalen eller efterfølgende er blevet givet behørigt, og den periode, hvori denne fortrydelsesret kan udøves i henhold til artikel 14, stk. 1, i direktiv [2008/48], således ikke er begyndt at løbe?
- b) [Såfremt dette spørgsmåls litra a) besvares benægtende]

når udøvelsen af rettigheder på en måde, der udgør misbrug, i det væsentlige støttes på den tid, der er gået siden aftalens indgåelse, og/eller på den omstændighed, at begge kontrahenter har opfyldt aftalen fuldt ud, og/eller at kreditgiveren har disponeret over det tilbagebetalte lånebeløb eller tilbageleveringen af kreditgarantier, og/eller (i tilfælde af, at kreditaftalen er knyttet til en købsaftale) på, at forbrugeren har brugt eller solgt den finansierede genstand, men forbrugeren i den relevante periode og på det tidspunkt, hvor de relevante omstændigheder indtrådte, ikke havde kendskab til sin fortsatte fortrydelsesret og heller ikke er ansvarlig for dette manglende kendskab, og kreditgiveren heller ikke kunne gå ud fra, at forbrugeren havde kendskab hertil?«

- 63 Ved afgørelse afsagt af Domstolens præsident den 18. december 2020 blev sagerne C-33/20, C-155/20 og C-187/20 forenet med henblik på den mundtlige forhandling og dommen.

Om de præjudicielle spørgsmål

Indledende bemærkninger

- 64 For så vidt som visse spørgsmål i sagerne C-33/20, C-155/20 og C-187/20 ligner hinanden eller er identiske, skal de behandles samlet.

Det første spørgsmål i sag C-187/20

- 65 Med det første spørgsmål i sag C-187/20 ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 10, stk. 2, litra a), c) og e), i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at kreditaftalen klart og koncist skal angive, at der er tale om en »tilknyttet kreditaftale« som omhandlet i dette direktivs artikel 3, litra n), og at denne aftale er indgået for en tidsbegrænset periode, når dette er tilfældet.
- 66 I denne forbindelse bemærkes, at artikel 3, litra n), i direktiv 2008/48 definerer begrebet »tilknyttet kreditaftale« på følgende måde: »den pågældende kredit udelukkende tjener til at finansiere en aftale om levering af specifikke varer eller specifikke tjenesteydelser, og [...] kreditaftalen og aftalen om levering tilsammen objektivt set udgør en kommerciel helhed; der anses at foreligge en kommerciel helhed, [...] når kreditgiveren i forbindelse med indgåelsen eller forberedelsen af kreditaftalen gør brug af leverandørens tjenester, eller når den specifikke vare eller ydelsen af en specifik tjenesteydelse udtrykkeligt er angivet i kreditaftalen«.
- 67 I sag C-187/20 fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at kreditgiverne benyttede sig af ydelserne fra sælger E og F til forberedelse og indgåelse af de omhandlede aftaler i denne sag, og at den kredit, der blev ydet i henhold til disse aftaler, udelukkende skulle finansiere levering af køretøjer til privat brug. Sådanne aftaler skal derfor anses for »tilknyttede kreditaftaler« som omhandlet i artikel 3, litra n), i direktiv 2008/48.
- 68 Som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, blev de omhandlede aftaler i sag C-187/20 desuden indgået for en tidsbegrænset periode.
- 69 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at kreditaftalen i henhold til artikel 10, stk. 2, litra a), c) og e), i direktiv 2008/48 klart og koncist skal angive kredittypen, kreditaftalens løbetid og, såfremt der er tale om en kredit i form af henstand med betalingen for en specifik vare eller tjenesteydelse eller om tilknyttede kreditaftaler, varen eller tjenesteydelsen og kontantprisen herfor.
- 70 Som det fremgår af artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48, sammenholdt med 31. betragtning til direktivet, skal de i denne bestemmelse omhandlede elementer klart og koncist angives i en kreditaftale, der er udarbejdet på papir eller på et andet varigt medium, for at forbrugeren kan kende sine rettigheder og forpligtelser (dom af 26.3.2020, Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).
- 71 Det er en nødvendighed, at forbrugeren har en bred viden om og god forståelse af de oplysninger, der obligatorisk skal være indeholdt i kreditaftalen i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48, for korrekt opfyldelse af aftalens bestemmelser (dom af 26.3.2020, Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, præmis 45).

- 72 Dette krav bidrager til gennemførelsen af formålet med direktiv 2008/48, der på området for forbrugerkreditaftaler består i en fuldstændig og bindende harmonisering på visse nøgleområder, der betragtes som nødvendig for at sikre, at alle forbrugere i EU nyder samme høje grad af beskyttelse af deres interesser, og for at lette indførelsen af et velfungerende indre marked for forbrugerkredit (dom af 26.3.2020, Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).
- 73 Oplysningen om dels, at den omhandlede aftale udgør en »tilknyttet kreditaftale« som omhandlet i artikel 3, litra n), i direktiv 2008/48, dels, at denne aftale er indgået for en tidsbegrænset periode, er af afgørende betydning for forbrugeren, som gør det muligt for forbrugeren reelt at kende sine rettigheder og forpligtelser.
- 74 Det første spørgsmål i sag C-187/20 skal derfor besvares med, at artikel 10, stk. 2, litra a), c) og e), i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at kreditaftalen klart og koncist skal angive, at der er tale om en »tilknyttet kreditaftale« som omhandlet i dette direktivs artikel 3, litra n), og at denne aftale er indgået for en tidsbegrænset periode, når dette er tilfældet.

Det andet spørgsmål i sag C-187/20

- 75 Med det andet spørgsmål i sag C-187/20 ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at den kræver, at en »tilknyttet kreditaftale« som omhandlet i dette direktivs artikel 3, litra n), som udelukkende tjener til at finansiere en aftale om levering af en vare, og som fastsætter, at lånebeløbet skal betales til sælgeren, skal angive, at forbrugeren fritages for sin pligt til at betale købsprisen i tilsvarende omfang, og at sælgeren er forpligtet til at udlevere varen til ham, såfremt købsprisen er erlagt fuldt ud.
- 76 I denne henseende bemærkes, at kreditaftalen i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 klart og koncist skal angive det samlede kreditbeløb og betingelserne for at udnytte kreditmuligheden og, såfremt der er tale om en kredit i form af henstand med betalingen for en specifik vare eller tjenesteydelse eller om tilknyttede kreditaftaler, varen eller tjenesteydelsen og kontantprisen herfor.
- 77 Hvad angår de formelle betingelser vedrørende »tilknyttede aftaler« som omhandlet i artikel 3, litra n), i direktiv 2008/48 kræver dette direktivs artikel 10, stk. 2, alene, at kreditaftalen skal angive den pågældende vare eller tjenesteydelse og kontantprisen herfor.
- 78 Selv om artikel 10, stk. 2, litra d), i direktiv 2008/48 fastsætter, at det samlede kreditbeløb og betingelserne for at udnytte kreditmuligheden obligatorisk skal angives i kreditaftalen, kræver ingen bestemmelse heri derimod, at denne aftale nævner konsekvenserne af denne udnyttelse for så vidt angår kontraktforholdet mellem forbrugeren og sælgeren af den vare eller tjenesteydelse, der finansieres ved kreditten.
- 79 Når dette er sagt, er artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 ikke til hinder for, at parterne i kreditaftalen efter fælles aftale præciserer disse konsekvenser i aftalen.
- 80 Under disse omstændigheder skal det andet spørgsmål i sag C-187/20 besvares med, at artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at den ikke kræver, at en »tilknyttet kreditaftale« som omhandlet i dette direktivs artikel 3, litra n), der udelukkende tjener til at finansiere en aftale

om levering af en vare, og som fastsætter, at lånebeløbet betales til sælgeren af varen, angiver, at forbrugeren fritages for sin pligt til at betale købsprisen i tilsvarende omfang, og at sælgeren er forpligtet til at udlevere varen til ham, såfremt købsprisen er erlagt fuldt ud.

Det første spørgsmål i sag C-33/20 og i sag C-155/20 samt det tredje spørgsmål i sag C-187/20

- 81 Med det første spørgsmål i sag C-33/20 og i sag C-155/20 samt det tredje spørgsmål i sag C-187/20 ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 10, stk. 2, litra l), i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at kreditaftalen som en konkret procentsats skal angive den gældende morarentesats på tidspunktet for indgåelsen af kreditaftalen og konkret skal beskrive ordningen for tilpasning af morarenten.
- 82 I denne forbindelse bemærkes for det første, at kreditaftaler i henhold til artikel 10, stk. 1, første afsnit, i direktiv 2008/48 skal udarbejdes på papir eller på et andet varigt medium. Direktivets artikel 10, stk. 2, litra l), bestemmer, at kreditaftalen klart og koncist skal angive den gældende sats for morarenter som fastsat på tidspunktet for indgåelse af aftalen og måden, denne sats tilpasses på, og, hvor det er relevant, andre omkostninger i forbindelse med misligholdelse.
- 83 Det fremgår af forelæggelsesafgørelserne, at de omhandlede aftaler i hver af hovedsagerne præciserede, at den årlige morarente var »fem procentpoint over basisrentesatsen«. Det fremgår ligeledes af disse afgørelser, at det dokument med overskriften »standardiserede europæiske forbrugerkreditoplysninger«, som blev udleveret til forbrugerne i disse sager, præciserede, at »den årlige morarentesats er på fem procentpoint over den aktuelle basisrentesats. Basisrentesatsen fastsættes af den tyske centralbank henholdsvis den 1. januar og den 1. juli hvert år«. Som det fremgår af de nævnte afgørelser, var det pågældende dokument imidlertid ikke en integrerende del af disse aftaler. Det var kun den omhandlede aftale i sag C-187/20, der blev indgået mellem JL og BMW Bank, der udtrykkeligt bestemte, at »basisrentesatsen fastsættes den 1. januar og den 1. juli hvert år og bekendtgøres af den tyske centralbank i *Bundesanzeiger*«.
- 84 I denne henseende fremgår det af Domstolens praksis, at selv om kreditaftalen ikke nødvendigvis skal udarbejdes i et enkelt dokument, forholder det sig ikke desto mindre således, at alle de elementer, der er omhandlet i direktivets artikel 10, stk. 2, skal udarbejdes på papir eller på et andet varigt medium (jf. i denne retning dom af 9.11.2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, præmis 45 og domskonklusionen).
- 85 For så vidt som de elementer, der er omhandlet i dette direktivs artikel 10, stk. 2, skal angives klart og koncist, skal kreditaftalen indeholde en klar og præcis henvisning til andre papirmedier eller andre varige medier, der indeholder disse elementer, og som faktisk er udleveret til forbrugeren, før kreditaftalen indgås, således at vedkommende reelt har kendskab til alle sine rettigheder og forpligtelser (dom af 9.11.2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, præmis 34).
- 86 Det tilkommer derfor den forelæggende ret at vurdere, om dette er tilfældet i hovedsagerne.
- 87 Hvad angår fortolkningen af artikel 10, stk. 2, litra l), i direktiv 2008/48 skal det fastslås, at denne bestemmelses ordlyd kræver, at den gældende morarentesats angives til et bestemt tidspunkt, nemlig tidspunktet for indgåelsen af denne aftale. Hvad desuden angår ændringen af denne sats efter indgåelsen af den pågældende aftale fastsætter bestemmelsen en forpligtelse til at angive fremgangsmåden for tilpasning af denne sats.

- 88 Som generaladvokaten i det væsentlige anførte i punkt 57-60 i forslaget til afgørelse, følger det af ordlyden af artikel 10, stk. 2, litra l), i direktiv 2008/48, at kreditaftalen skal angive den gældende morarentesats på tidspunktet for aftalens indgåelse, konkret i form af en procentsats og ikke blot definitionen af denne sats eller den beregningsmetode, der skal anvendes i denne forbindelse.
- 89 Hvad angår direktivets generelle opbygning fremgår det af definitionen i direktivets artikel 3 af de årlige omkostninger i procent, debitorrenten og den faste debitorrente, at disse forskellige satser skal udtrykkes i procent.
- 90 Hvad angår formålene med samme direktiv og mere konkret dets artikel 10, som anført i denne doms præmis 70, er kravet om i en kreditaftale klart og koncist at angive de elementer, der er omhandlet i denne bestemmelse, nødvendigt, for at forbrugeren kan kende sine rettigheder og forpligtelser.
- 91 Når der således i en forbruger aftale henvises til visse bestemmelser i national ret for så vidt angår de oplysninger, som i henhold til artikel 10 i direktiv 2008/48 skal angives, er forbrugeren på baggrund af denne kontrakt ikke i stand til at fastlægge omfanget af den pågældendes kontraktlige forpligtelser (jf. i denne retning dom af 26.3.2020, Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, præmis 44).
- 92 Som generaladvokaten har anført i punkt 64 i forslaget til afgørelse, gør pligten til i kreditaftalen at angive den konkrete morarente udtrykt i procent det muligt for forbrugeren at kende følgerne af en eventuel forsinket betaling.
- 93 Eftersom den morarentesats, der gælder på tidspunktet for indgåelsen af kreditaftalen, udgør en oplysning udtrykt i tal, hvilket bl.a. ikke er tilfældet, hvis det drejer sig om en variabel rentesats, skal den førstnævnte sats angives konkret i kreditaftalen som en procentsats.
- 94 For så vidt angår forpligtelsen i artikel 10, stk. 2, litra l), i direktiv 2008/48 til i kreditaftalen klart og koncist at angive måden, hvorpå den gældende sats for morarenter tilpasses i tilfælde af, at parterne i den omhandlede kreditaftale, som i hovedsagerne, har aftalt, at morarenten skal ændres på grundlag af ændringen af den basisrente, som er fastsat af en medlemsstats centralbank, og som offentliggøres i denne medlemsstats statstidende, der er let tilgængelig, gør en henvisning i denne aftale til den pågældende basisrentesats det muligt for en rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger at gøre sig bekendt med ordningen for ændring af morarentesatsen forudsat, at beregningsmetoden for denne sats fremgår af den pågældende aftale. I denne forbindelse skal to betingelser være opfyldt. For det første skal angivelsen af denne beregningsmetode være let forståelig for en gennemsnitsforbruger, der ikke har en specialiseret viden på det finansielle område, og angivelsen skal gøre det muligt for denne forbruger at beregne morarenten på grundlag af de oplysninger, der gives i kreditaftalen. For det andet skal det ligeledes angives i aftalen, hvor ofte ændringen af den pågældende basisrentesats, der er fastsat i de nationale bestemmelser, kan finde sted (jf. analogt dom af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 53).
- 95 Det første spørgsmål i sag C-33/20 og i sag C-155/20 samt det tredje spørgsmål i sag C-187/20 skal derfor besvares med, at artikel 10, stk. 2, litra l), i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at kreditaftalen som en konkret procentsats skal angive den gældende morarentesats på tidspunktet for indgåelsen af aftalen og konkret skal beskrive ordningen for tilpasning af morarenten. I tilfælde af, at parterne i den omhandlede aftale har aftalt, at morarenten skal ændres på grundlag af ændringen af den basisrente, som er fastsat af en medlemsstats centralbank, og som

offentliggøres i et statstidende, der er let tilgængelig, er en henvisning i aftalen til den pågældende basisrentesats tilstrækkelig, forudsat at beregningsmetoden for denne morarentesats på grundlag af basisrentesatsen fremgår af kreditaftalen. I denne forbindelse skal to betingelser være opfyldt. For det første skal angivelsen af denne beregningsmetode være let forståelig for en gennemsnitsforbruger, der ikke har en specialiseret viden på det finansielle område, og den skal gøre det muligt for denne forbruger at beregne morarenten på grundlag af de oplysninger, der gives i den samme aftale. For det andet skal det ligeledes angives i den omhandlede aftale, hvor ofte ændringen af den pågældende basisrentesats, der er fastsat i de nationale bestemmelser, kan finde sted.

Det andet spørgsmål i sag C-33/20 og i sag C-155/20 samt det fjerde spørgsmål i sag C-187/20

- 96 Med det andet spørgsmål i sag C-33/20 og i sag C-155/20 samt det fjerde spørgsmål i sag C-187/20 ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 10, stk. 2, litra r), i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at kreditaftalen skal angive en konkret og for forbrugeren forståelig metode til beregning af den kompensation for førtidig indfrielse, der skal betales ved førtidig tilbagebetaling af lånet, således at forbrugeren kan beregne, hvor meget den kompensation, der skal betales i tilfælde af førtidig indfrielse, andrager.
- 97 Med henblik på besvarelsen af disse spørgsmål bemærkes, at kreditaftalen i henhold til artikel 10, stk. 2, litra r), i direktiv 2008/48 klart og koncist skal angive »retten til førtidig tilbagebetaling, proceduren for førtidig tilbagebetaling og, hvor det er relevant, oplysninger om kreditgiverens ret til kompensation, og den måde, hvorpå denne kompensation fastsættes«.
- 98 I det foreliggende tilfælde fremgår det af forelæggelsesafgørelserne, at det bestemmes i de i hovedsagerne omhandlede kreditaftaler, at »banken beregner tabet i overensstemmelse med de finansielle aritmetiske rammer, der er fastsat af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol)«.
- 99 I denne forbindelse, og som det fremgår af Domstolens praksis, gælder, at i det tilfælde, at direktiv 2008/48 fastsætter en forpligtelse for den erhvervsdrivende til at gøre forbrugeren bekendt med indholdet af de aftaleretlige forpligtelser, som denne tilbydes, herunder visse oplysninger, som følger af en medlemsstats love eller bindende administrative bestemmelser, er denne erhvervsdrivende forpligtet til at underrette forbrugeren om indholdet af disse bestemmelser på en klar og præcis måde for at sætte forbrugeren i stand til at kende sine rettigheder og forpligtelser (jf. i denne retning dom af 26.3.2020, Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, præmis 46 og den deri nævnte retspraksis).
- 100 Selv om det med henblik herpå ikke er nødvendigt for så vidt angår den kompensation, der skal betales i tilfælde af førtidig tilbagebetaling som omhandlet i artikel 10, stk. 2, litra r), i direktiv 2008/48, at kreditaftalen præciserer den metode til beregning, som kompensationen skal beregnes på grundlag af, skal den imidlertid angive beregningsmetoden for denne kompensation på en konkret og let forståelig måde for en gennemsnitsforbruger, således at denne forbruger kan fastlægge størrelsen af den kompensation, der skal betales i tilfælde af førtidig tilbagebetaling, på grundlag af de oplysninger, der er givet i kreditaftalen.
- 101 En simpel henvisning med henblik på beregningen af den kompensation, der skal betales i tilfælde af førtidig tilbagebetaling af lånet, til de finansielle aritmetiske rammer, der er fastsat af en national ret, i det foreliggende tilfælde af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol), opfylder imidlertid ikke det krav, der er nævnt i denne doms præmis 99, om at gøre forbrugeren bekendt med indholdet af de aftalemæssige forpligtelser.

102 Henset til ovenstående betragtninger skal det andet spørgsmål i sag C-33/20 og i sag C-155/20 samt det fjerde spørgsmål i sag C-187/20 besvares med, at artikel 10, stk. 2, litra r), i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at kreditaftalen ved beregningen af den kompensation, der skal betales i tilfælde af førtidig tilbagebetaling af lånet, skal angive metoden for beregning af denne kompensation på en konkret og let forståelig måde for en gennemsnitsforbruger, således at forbrugeren kan fastlægge, hvor meget den kompensation, der skal betales i tilfælde af førtidig indfrielse, andrager på grundlag af oplysningerne i aftalen.

Det tredje spørgsmål i sag C-33/20 og i sag C-155/20 samt det femte spørgsmål i sag C-187/20

103 Med det tredje spørgsmål i sag C-33/20 og i sag C-155/20 samt det femte spørgsmål i sag C-187/20 ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at kreditaftalen skal angive alle de situationer, hvori kreditaftalens parter indrømmes en fortrydelsesret i henhold til national lovgivning, såsom låntagerens ret til at opsige af en væsentlig grund, og om denne aftale skal oplyse om det gældende varsel for udøvelsen af opsigelsesretten og den form, hvori opsigelseserklæringen skal afgives i hver enkelt af disse situationer.

104 Indledningsvis bemærkes, at kreditaftalen i henhold til artikel 10, stk. 2, litra s), i direktiv 2008/48 klart og koncist skal angive »proceduren for udøvelse af retten til at opsige kreditaftalen«.

105 Endvidere fastsætter dette direktivs artikel 13 de betingelser, hvorunder forbrugeren og kreditgiveren kan opsige en kreditaftale, der er indgået for en tidsbegrænset periode, idet det præciseres, at det pågældende direktiv ikke giver ret til opsigelse for så vidt angår aftaler indgået for en tidsbegrænset periode. Under disse omstændigheder skal henvisningen til »retten til opsigelse« i artikel 10, stk. 2, litra s), i direktiv 2008/48 fortolkes således, at den omfatter den opsigelsesret, der er fastsat i dette direktivs artikel 13.

106 Det følger heraf, at direktiv 2008/48 ikke fastsætter nogen forpligtelse til at medtage nogen oplysning i kreditaftalen om retten til at opsige kreditaftaler indgået for en tidsbegrænset periode.

107 Som det fremgår af forelæggelsesafgørelserne i hovedsagerne, blev de omhandlede aftaler i disse sager indgået for en tidsbegrænset periode.

108 I denne forbindelse bemærkes, at med hensyn til de aftaler, der er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2008/48, kan medlemsstaterne ikke pålægge aftaleparterne forpligtelser, som ikke er fastsat i direktivet, når dette indeholder harmoniserede bestemmelser på det område, som forpligtelserne vedrører (dom af 9.11.2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, præmis 55).

109 Artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 har imidlertid foretaget en sådan harmonisering med hensyn til de elementer, som kreditaftalen skal indeholde (dom af 9.11.2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, præmis 56).

110 En medlemsstat kan ganske vist i sin nationale lovgivning fastsætte en mulighed for at opsige kreditaftaler indgået for en tidsbegrænset periode. Artikel 10, stk. 2, litra s), i direktiv 2008/48 og direktivets artikel 13, sammenholdt med dets artikel 22, stk. 1, er imidlertid til hinder for, at en medlemsstats nationale lovgivning fastsætter en forpligtelse til i en sådan kreditaftale at angive en oplysning om en opsigelsesret, der er fastsat ikke ved direktiv 2008/48, men udelukkende ved denne nationale lovgivning.

- 111 Når dette er sagt, er direktiv 2008/48 ikke til hinder for, at de parter i kreditaftalen, som ved fælles aftale har besluttet at fastsætte en ret til at opsige denne aftale i andre tilfælde end dem, der er omhandlet i direktivets artikel 13, henviser til denne ret i den nævnte aftale (jf. i denne retning dom af 9.11.2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, præmis 57 og 58).
- 112 Henset til det ovenstående skal det tredje spørgsmål i sag C-33/20 og i sag C-155/20 samt det femte spørgsmål i sag C-187/20 besvares med, at artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at den ikke kræver, at kreditaftalen skal angive alle de situationer, hvori kreditaftalens parter indrømmes en fortrydelsesret ikke ved dette direktiv, men udelukkende ved den nationale lovgivning.

Det fjerde spørgsmål i sag C-155/20 og det syvende spørgsmål i sag C-187/20

- 113 Med det fjerde spørgsmål i sag C-155/20 og med det syvende spørgsmål i sag C-187/20 ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at det er til hinder for, at kreditgiveren kan gøre gældende, at forbrugeren har fortabt sin mulighed for at udøve fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48, i det tilfælde, hvor en af de obligatoriske oplysninger, der er omhandlet i dette direktivs artikel 10, stk. 2, ikke var indeholdt i kreditaftalen eller efterfølgende er blevet givet behørigt, og hvor denne forbruger ikke havde kendskab til sin fortrydelsesret og heller ikke er ansvarlig for dette manglende kendskab.
- 114 Ved besvarelsen af disse spørgsmål skal det bemærkes, at således som det fremgår af artikel 14, stk. 1, andet afsnit, litra b), i direktiv 2008/48, begynder fortrydelsesfristen på fjorten dage først at løbe den dag, hvor forbrugeren modtager oplysningerne i henhold til dette direktivs artikel 10, hvis dette tidspunkt er senere end den dag, hvor kreditaftalen er indgået. Artikel 10 opregner de oplysninger, som skal angives i kreditaftaler.
- 115 Med hensyn til de aftaler, der er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2008/48, kan medlemsstaterne, som det fremgår af denne doms præmis 108, imidlertid ikke pålægge aftalparterne forpligtelser, som ikke er fastsat i direktivet, når dette indeholder harmoniserede bestemmelser på det område, som forpligtelserne vedrører.
- 116 Som generaladvokaten har anført i punkt 101 i forslaget til afgørelse, henhører de tidsmæssige betingelser for forbrugerens udøvelse af sin fortrydelsesret imidlertid under den harmonisering, der er foretaget i artikel 14 i direktiv 2008/48.
- 117 Eftersom direktiv 2008/48 ikke fastsætter nogen tidsmæssig begrænsning for forbrugerens udøvelse af sin fortrydelsesret i tilfælde, hvor de nævnte oplysninger ikke er blevet givet til denne forbruger, kan en sådan begrænsning ikke indføres i en medlemsstat ved den nationale lovgivning.
- 118 Det fjerde spørgsmål i sag C-155/20 og det syvende spørgsmål i sag C-187/20 skal derfor besvares med, at artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at den er til hinder for, at kreditgiveren kan gøre gældende, at forbrugeren har fortabt sin mulighed for at udøve fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48, i det tilfælde, hvor en af de obligatoriske oplysninger, der er omhandlet i dette direktivs artikel 10, stk. 2, ikke var indeholdt i kreditaftalen eller efterfølgende er blevet givet behørigt, uanset om denne forbruger ikke havde kendskab til sin fortrydelsesret og ikke er ansvarlig for dette manglende kendskab.

Det femte spørgsmål i sag C-155/20 og det ottende spørgsmål i sag C-187/20

- 119 Med det femte spørgsmål i sag C-155/20 og det ottende spørgsmål i sag C-187/20 ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at det er til hinder for, at kreditgiveren med føje kan lægge til grund, at forbrugeren har misbrugt sin ret til fortrydelse i henhold til direktivets artikel 14, stk. 1, når for det første en af de obligatoriske oplysninger, der er omhandlet i direktivets artikel 10, stk. 2, ikke var angivet i kreditaftalen og heller ikke efterfølgende er blevet givet behørigt, og for det andet denne forbruger ikke havde kendskab til sin fortrydelsesret og ikke er ansvarlig for dette manglende kendskab.
- 120 Med henblik på besvarelsen af disse spørgsmål må det fastslås, at direktiv 2008/48 ikke indeholder bestemmelser, der regulerer spørgsmålet om, hvorvidt forbrugeren misbruger de rettigheder, som han tildeles i henhold til direktivet.
- 121 Når dette er sagt, skal det efterprøves, om forbrugeren udøvelse af sin fortrydelsesret i henhold til artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48 ikke er begrænset som følge af anvendelsen i den foreliggende sag af det almindelige EU-retlige princip, hvorefter borgerne ikke kan påberåbe sig bestemmelser i EU-retten med henblik på misbrug eller svig.
- 122 Som det fremgår af Domstolens praksis, kræves der med henblik på at bevise, at der foreligger misbrug, dels et sammenfald af objektive omstændigheder, hvoraf det fremgår, at det formål, som EU-lovgivningen forfølger, ikke er opnået, selv om betingelserne i denne lovgivning formelt er overholdt, dels et subjektivt element, der består i en hensigt om at drage fordel af EU-lovgivningen ved kunstigt at skabe de betingelser, der kræves for at opnå denne fordel (dom af 26.2.2019, T Danmark og Y Danmark, C-116/16 og C-117/16, EU:C:2019:135, præmis 97 og den deri nævnte retspraksis).
- 123 Hvad angår det formål, der forfølges med artikel 14 i direktiv 2008/48, skal det for det første fastslås, at det består i at gøre det muligt for forbrugeren at vælge den aftale, der bedst dækker vedkommendes behov, og således at opsige den aftale, som efter indgåelsen heraf og inden for den betænkningstid, der er fastsat for udøvelsen af opsigelsesretten, viser sig ikke at passe til forbrugeren behov (jf. analogt dom af 19.12.2019, Rust-Hackner m.fl., C-355/18 – C-357/18 og C-479/18, EU:C:2019:1123, præmis 101).
- 124 For det andet, og således som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 117 og 118 i forslaget til afgørelse, er formålet med artikel 14, stk. 1, andet afsnit, litra b), i direktiv 2008/48 at sikre, at forbrugeren modtager alle de oplysninger, der er nødvendige for at vurdere omfanget af den kontraktlige forpligtelse, og at straffe en kreditgiver, der ikke videregiver forbrugeren de oplysninger, der er fastsat i dette direktivs artikel 10.
- 125 De sanktioner, der er fastsat ved EU's direktiver på forbrugerbeskyttelsesområdet, har til formål at afskrække den erhvervsdrivende fra at overtræde de forpligtelser, der påhviler ham i overensstemmelse med disse direktivers bestemmelser i forhold til forbrugeren (jf. analogt dom af 30.4.2014, Kásler et Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 84, og af 25.11.2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, præmis 34 og 38).

- 126 Når den erhvervsdrivende ikke har givet forbrugeren de oplysninger, der er omhandlet i artikel 10 i direktiv 2008/48, og sidstnævnte beslutter at fortryde kreditaftalen senere end fjorten dage efter aftalens indgåelse, kan denne erhvervsdrivende derfor ikke foreholde forbrugeren et misbrug af dennes fortrydelsesret, selv om den tid, der er forløbet mellem aftalens indgåelse og forbrugers fortrydelsesret, er væsentlig.
- 127 Henset til ovenstående betragtninger skal det femte spørgsmål i sag C-155/20 og det ottende spørgsmål i sag C-187/20 besvares med, at direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at det er til hinder for, at kreditgiveren med føje kan lægge til grund, at forbrugeren har misbrugt sin ret til fortrydelse i henhold til direktivets artikel 14 når en af de obligatoriske oplysninger, der er omhandlet i direktivets artikel 10, stk. 2, ikke var angivet i kreditaftalen og heller ikke efterfølgende er blevet givet behørigt, og denne forbruger ikke havde kendskab til sin fortrydelsesret.

Det sjette spørgsmål i sag C-187/20

- 128 Med det sjette spørgsmål i sag C-187/20 ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 10, stk. 2, litra t), i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at kreditaftalen skal angive de formelle væsentlige betingelser, som en procedure for udenretslige klager eller bilæggelse af tvister er undergivet, eller om det er tilstrækkeligt, at denne aftale i denne henseende henviser til et procesreglement, der kan findes på internettet.
- 129 I denne henseende bestemmer artikel 10, stk. 2, litra t), i direktiv 2008/48, at kreditaftalen klart og koncist skal angive, »hvortidt der er klageadgang og adgang til udenretslig bilæggelse af tvister for forbrugeren, og, hvis dette er tilfældet, hvorledes forbrugeren kan gøre brug deraf«.
- 130 Efter fast retspraksis skal der ved fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse ikke blot tages hensyn til dens ordlyd, men også til den sammenhæng, hvori bestemmelsen indgår, og de mål, der forfølges med den ordning, som den udgør en del af (dom af 25.6.2020, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-380/19, EU:C:2020:498, præmis 25 og den deri nævnte retspraksis).
- 131 Hvad angår den sammenhæng, hvori artikel 10, stk. 2, litra t), i direktiv 2008/48 indgår, skal det bemærkes, at dette direktivs artikel 10, stk. 2, præciserer, at de oplysninger, der er omhandlet i denne bestemmelse, herunder de nærmere regler for klageadgang og adgang til udenretslig bilæggelse af tvister for forbrugeren, skal angives klart og koncist.
- 132 Det følger heraf, at oplysningerne i kreditaftalen herom skal være tilstrækkeligt klare og fuldstændige til, at forbrugerne kan indgive en sådan klage eller et sådant klageskift med henblik på alternativ tvistlæggelse, men ikke skal gengive alle de processuelle regler vedrørende sådanne procedurer.
- 133 Hvad angår formålet med artikel 10, stk. 2, litra t), i direktiv 2008/48 skal det fastslås, at denne bestemmelse tilsigter at garantere et højt forbrugerbeskyttelsesniveau ved at sikre, at de frivilligt kan indgive klager eller klageskrifter med henblik på alternativ tvistbilæggelse mod kreditgivere til instanser, der anvender sådanne procedurer for alternativ tvistbilæggelse (jf. analogt dom af 25.6.2020, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-380/19, EU:C:2020:498, præmis 26).

- 134 Med henblik på at kunne anvende en sådan mulighed skal forbrugerne underrettes om eksisterende alternative klagemuligheder. I denne gælder, at når der opstår en tvist, er det nødvendigt, at forbrugerne hurtigt kan finde frem til, hvilke instanser for alternativ tvistbilæggelse der er kompetente til at behandle deres klage, og finde ud af, om den berørte erhvervsdrivende er villig til at deltage i retsforhandlinger ved en sådan instans (jf. analogt dom af 25.6.2020, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-380/19, EU:C:2020:498, præmis 27).
- 135 Artikel 10, stk. 2, litra t), i direktiv 2008/48 har således til formål dels at sikre, at forbrugeren med fuldt kendskab til de faktiske omstændigheder kan beslutte, om det er hensigtsmæssigt for forbrugeren at anvende en af de udenretslige klage- og klageprocedurer, dels at han faktisk er i stand til at indgive en sådan klage eller et sådant klageskrift med henblik på udenretslig tvistbilæggelse på grundlag af oplysningerne i kreditaftalen.
- 136 Som anført af generaladvokaten i punkt 94 i forslaget til afgørelse er det med henblik herpå væsentligt, at forbrugeren underrettes for det første om den klageadgang og adgang til udenretslig bilæggelse af tvister eller udenretslige klage- eller klageprocedurer, som forbrugeren har, og i givet fald om omkostningerne i forbindelse hermed, for det andet, om klagen eller appellen skal indgives skriftligt eller elektronisk, for det tredje den fysiske eller elektroniske adresse, som en sådan klage eller appel skal sendes til, og for det fjerde de formelle betingelser, som klagen eller appellen er undergivet.
- 137 Hvad angår de oplysninger, der er nævnt i den foregående præmis, er den blotte henvisning i kreditaftalen til et procesreglement, der kan findes på internettet, eller et andet dokument vedrørende de nærmere bestemmelser for klageadgang og adgang til udenretslig bilæggelse af tvister ikke tilstrækkelig (jf. analogt dom af 26.3.2020, Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).
- 138 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det sjette spørgsmål i sag C-187/20 besvares med, at artikel 10, stk. 2, litra t), i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at kreditaftalen skal angive de væsentlige oplysninger vedrørende forbrugerens klageadgang og adgang til udenretslig bilæggelse og i givet fald om omkostningerne i forbindelse hermed, om klagen eller appellen skal indgives skriftligt eller elektronisk, den fysiske eller elektroniske adresse, som en sådan klage eller appel skal sendes til, og de øvrige formelle betingelser, som klagen eller appellen er undergivet. Hvad angår disse oplysninger er den blotte henvisning i kreditaftalen til et procesreglement, der kan findes på internettet, eller til en anden akt eller andet dokument vedrørende klageadgangen og adgangen til udenretslig bilæggelse, ikke tilstrækkelig.

Sagsomkostninger

- 139 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Sjette Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 10, stk. 2, litra a), c) og e), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF skal fortolkes således, at kreditaftalen klart og koncist skal angive, at der er tale om en »tilknyttet kreditaftale« som omhandlet i dette direktivs artikel 3, litra n), og at denne aftale er indgået for en tidsbegrænset periode, når dette er tilfældet.
- 2) Artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at den ikke kræver, at en »tilknyttet kreditaftale« som omhandlet i dette direktivs artikel 3, litra n), der udelukkende tjener til at finansiere en aftale om levering af en vare, og som fastsætter, at lånebeløbet betales til sælgeren af varen, angiver, at forbrugeren fritages for sin pligt til at betale købsprisen i tilsvarende omfang, og at sælgeren er forpligtet til at udlevere varen til ham, såfremt købsprisen er erlagt fuldt ud.
- 3) Artikel 10, stk. 2, litra l), i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at kreditaftalen som en konkret procentsats skal angive den gældende morarentesats på tidspunktet for indgåelsen af aftalen og konkret skal beskrive ordningen for tilpasning af morarenten. I tilfælde af, at parterne i den omhandlede aftale har aftalt, at morarenten skal ændres på grundlag af ændringen af den basisrente, som er fastsat af en medlemsstats centralbank, og som offentliggøres i et statstidende, der er let tilgængelig, er en henvisning i aftalen til den pågældende basisrentesats tilstrækkelig, forudsat at beregningsmetoden for denne morarentesats på grundlag af basisrenten fremgår af kreditaftalen. I denne forbindelse skal to betingelser være opfyldt. For det første skal angivelsen af denne beregningsmetode være let forståelig for en gennemsnitsforbruger, der ikke har en specialiseret viden på det finansielle område, og den skal gøre det muligt for denne forbruger at beregne morarenten på grundlag af de oplysninger, der gives i den samme aftale. For det andet skal det ligeledes angives i den omhandlede aftale, hvor ofte ændringen af den pågældende basisrentesats, der er fastsat i de nationale bestemmelser, kan finde sted.
- 4) Artikel 10, stk. 2, litra r), i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at kreditaftalen ved beregningen af den kompensation, der skal betales i tilfælde af førtidig tilbagebetaling af lånet, skal angive metoden for beregning af denne kompensation på en konkret og let forståelig måde for en gennemsnitsforbruger, således at forbrugeren kan fastlægge, hvor meget den kompensation, der skal betales i tilfælde af førtidig indfrielse, andrager på grundlag af de givne oplysninger i aftalen.
- 5) Artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at den ikke kræver, at kreditaftalen skal angive alle de situationer, hvori kreditaftalens parter indrømmes en fortrydelsesret, ikke ved dette direktiv, men udelukkende ved den nationale lovgivning.
- 6) Artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at den er til hinder for, at kreditgiveren kan gøre gældende, at forbrugeren har fortabt sin mulighed for at udøve fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48, i det tilfælde, hvor en af de obligatoriske oplysninger, der er omhandlet i dette direktivs artikel 10, stk. 2, ikke var indeholdt i kreditaftalen eller efterfølgende er blevet givet behørigt, uanset om denne forbruger ikke havde kendskab til sin fortrydelsesret og ikke er ansvarlig for dette manglende kendskab.

- 7) **Direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at det er til hinder for, at kreditgiveren med føje kan lægge til grund, at forbrugeren har misbrugt sin ret til fortrydelse i henhold til direktivets artikel 14, stk. 1, når en af de obligatoriske oplysninger, der er omhandlet i direktivets artikel 10, stk. 2, ikke var angivet i kreditaftalen og heller ikke efterfølgende er blevet givet behørigt, og denne forbruger ikke havde kendskab til sin fortrydelsesret.**
- 8) **Artikel 10, stk. 2, litra t), i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at kreditaftalen skal angive de væsentlige oplysninger vedrørende forbrugers klageadgang og adgang til udenretslig bilæggelse og i givet fald om omkostningerne i forbindelse hermed, om klagen eller appellen skal indgives skriftligt eller elektronisk, den fysiske eller elektroniske adresse, som en sådan klage eller appel skal sendes til, og de øvrige formelle betingelser, som klagen eller appellen er undergivet. Hvad angår disse oplysninger er den blotte henvisning i kreditaftalen til et procesreglement, der kan findes på internettet, eller til en anden akt eller andet dokument vedrørende klageadgangen og adgangen til udenretslig bilæggelse, ikke tilstrækkelig.**

Underskrifter